

11-F-53

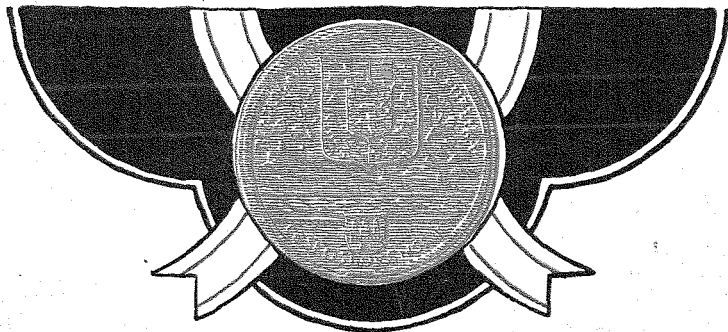

REDIGUJE PROF. DR. RICHARD HORNA.

SVAZEK 8.

O ÚKOLECH SLOVENSKÉ HISTORIOGRAFIE.

NAPSAL PROF. DR. KAMIL KROFTA.

Knihovna univ. prof.
Dr. KÁRLA BAŠTOVKY

11-F-53

**SBIRKA PŘEDNÁŠEK A ROZPRAV EXTENSE
UNIVERSITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVĚ**

REDIGUJE PROF. DR. RICHARD HORNA.

SVAZEK 8.

O úkolech slovenské historiografie

NAPSAL PROF. DR. KAMIL KROFTA.

SEMINÁRNÍ
Hist.-práv.

V BRATISLAVĚ 1925.

NÁKLADEM »ACADEMIE«, NAKLADATELSTVÍ V BRATISLAVĚ.

Tiskem Slovenské Grafie, úč. spol. v Bratislavě.

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND 01501
Č. inv.:

Koupí od M. Kozlová
Darem od _____
v _____ za Kčs
Inv. čís.: 33808
Sign

Ú V O D N Í P O Z N Á M K A.

Přednáška tato byla přednesena dne 7. února 1925 na večírku, který uspořádal rektor Komenského university a profesorský sbor filosofické fakulty téže university spolu se Slovenským Klubem v Bratislavě, na rozloučenou s univ. prof. Dr. Kamilem Kroftou, vyslancem a splnomocněným ministrem ČSR ve Vídni, u příležitosti jeho odchodu na vyslanecké místo do Berlína.

Prof. Dr. Krofta přednášel totiž po celý studijní rok 1923/24 a v zimním semestru 1924/25 na filosofické fakultě v Bratislavě, dojížděje každý týden z Vídne k přednáškám do Bratislavy. Večirkem na rozloučenou měl býti jmenovanému podán důkaz vděčnosti kruhů universitních a slovenské veřejnosti za tuto namahavou a nezištnou práci pro universitu Komenského a pro vysokoškolskou studující mládež slovenskou.

Schůzka na rozloučenou konala se za velmi hojné účasti v místnostech Slovenského Klubu v Redoutě.

Profesora Dr. Kroftu oslovil na tomto večírku předseda klubu Dr. Vladimír Fajnor, prezident soudní tabule a soukr. docent právnické fakulty, následujícími vřelými slovy:

Slovenský klub pokládá si za čest, že Vás může uvítat v svojich miestnostiach z príležitosti vašej prednášky o úkoloch slovenskej historiografie, kona-nej na rozlúčku pri odchode na nové vysoké, ale — žiaľ — tak vzdialené miesto diplomatické.

Táto česť je nám dvojnásobne vzácna a to me-novíte tým, že sa Vám môžeme srdečne poďakovať jako učencovi za všetko, čo ste za našu historickú vedu vykonal. Túto vďaku vyslovujeme Vám nielen

srdečne, ale — dovoľte, abych smel povedať, — vyslovujeme ju aj o k á z a l e. Chceme tým dosvedčiť, že Slovenský klub je nielen spoločenským, ale i kultúrnym a osvetovým orgánom nášho národa a jako taký vysoko si cení činnosť učenca-historika, ktorý hľadá len pravdu a domáha sa jej len prostriedkami vedy, neustupujúc v hájení pravdy ani útočným prostriedkom, čerpaným z prameňov mimo-vedeckých.

Buďte uistení Vy všetci, ktorí hľadáte pravdu v minulosti nášho národa, že tá časť slovenskej verejnosti, ktorá stojí za Slovenským klubom, stojí celou svojou sympatiou a tiež celým svojím presvedčením i za Vami, za slobodou vedy a vedeckého bádania!

V Bratislavě, dne 12. února 1925.

RED.

PROF. DR. KAMIL KROFTA:

O ÚKOLECH SLOVENSKÉ HISTORIOGRAFIE.

Osvobozením Slováků usedlých na území někdejšího Uherska z područí maďarského, vznikem samostatného státu československého, jež Slováci společně s Čechy založili, jímž společně s Čechy vládnou a v němž proto právem stejně jako Čechové vidí stát svůj, nastaly slovenskému dějepytu a dějepisu veliké a těžké, ale zároveň nesmírně vděčné a lákavé úkoly. Jsou to úkoly nejen vědecké, nýbrž i mravně a politicky výchovné. Neboť není pochyby, že dějinné vědomí, představa o vlastní minulosti, pomáhá měrou velmi podstatnou vytvářeti duchovní bytost každého národa, mocně působí na jeho národní snahy a ideály a tím nejednou i na jeho skutky. Poznali jsme to nedávno sami na sobě velmi jasně. V jásamém pozdravu, jímž náš přední historik prof. Pekař vítal r. 1918 veliký den našeho osvobození, ozvala se také tato slova: „Zápas za naši samostatnost vedly především naše dějiny. Kdyby jich nebylo, byli bychom davem nemajícím vyššího povědomí sebe, lidem bez cíle a ideálu. Odvahu, pýchu a naději čerpali jsme z minulosti...“ Někomu by se snad mohlo zdáti, že historik přisuzuje tu dějinám význam příliš veliký, větší, než vpravdě měly a mají. Ale kdo zná dějiny našich kulturních a politických zápasů ve starém Rakousku, kdo ví, z jakých zdrojů vytrysklo svorné odhodlání našeho lidu

postaviti se v posledním světovém zápase proti moci, v jejímž poddanství jsme dotud žili, komu konečně jsou známy osudy a činy našich zahraničních bojovníků, dá tuším bez váhání za pravdu slovům Pekařovým.

Mluvíme-li takto o významu dějin, máme na mysli nejen minulé osudy národa, jeho dávnou slávu i utrpení, nýbrž i živé vědomí toho všeho. A toto vědomí probouzí a udržuje v národě jeho národní dějepisce, odhalujíc mu obsah i smysl jeho minulosti. My Čechové měli jsme i ve své porobě to veliké štěstí, že hned na počátku našeho národního obrození dostalo se nám nesmrtelnými dějinami Palackého dokonalého poučení o valné části našich dávných dějin a že ani politická nesvoboda nemohla nám zabránit, abychom na základech Palackým položených nepokračovali ve vědeckém poznávání své minulosti.

Naši slovenští bratři neměli toho štěstí. Přehlízíme-li co o slovenských dějinách bylo napsáno před naším osvobozením a sjednocením, svírá se nám srdce lítostí. Tak málo je toho a tak chudičké je to! Několik rozptýlených studií monografických z oboru historického místopisu, literární, církevní a kulturní historie, namnoze velmi záslužných, ale nemohoucích podávat více než nahodilé úryvky z plnosti dějinného života. Chudost a zlomkovitost tehdejších vědomostí o dějinách slovenských nejzřetelněji zračí se v skromných pokusech o jejich úhrný nástin. Poněkud obsírnější výklad o říši velkomoravské, něco o panství Matouše Čáka, o pobytu husitských bojovníků na Slovensku, o utrpení slovenských evangelíků za protireformace a o národním a politickém hnutí Slováků v XIX. stol. — toť zhruba vše, co tam nacházíme. Netřeba ani mysliti na Palackého a všechny jeho pokračovatele a doplňovatele, na Tomka, Gindeliho, Golla, Kalouska, Rezka, Denise, B. Riegera, Čelakovského, Pekaře, Novotného a všechny ostatní.

abychom si uvědomili skličující chudobu takových pokusů o souvislé vypsání dějin slovenských a vůbec všeho, co až do té doby bylo o nich vyzkoumáno a napsáno.

Snažíme-li se vysvětliti tento truchlivý zjev, jistě vzpomeneme nejprve jak nepříznivé byly poměry před naším politickým osvobozením vědeckému výzkumu minulosti slovenské. Slováci sami nemohli se mu věnovati, protože neměli škol vyšších ani nižších, neměli odborných ústavů ani míst poskytujících příležitosti k bádání dějezpytnému, neměli zpravidla možnost odborně se připravit k historickému studiu a pokud zachovávali věrnost svému národu, neměli skoro ani přístupu k dějezpytným podnikům starého Uherska. A českým historikům, i kdyby opravdově byli se snažili studovati minulost Slovenska — čehož bohužel vždycky nebývalo — bránila v tom těžká dostupnost pramenů k dějinám slovenským, ať byly uloženy v archivech ovládaných cizím nepřátelským živlem, ať z části vydávány v publikacích odpuzujících svým maďarským rouchem, a vůbec vzrůstající obtížnost všech styků s duševním životem slovenských bratří. Za takových poměrů vědecké studium slovenské minulosti nemohlo se ani řádně začíti, tím méně pak vyvíjeti.

Ale vedle nepříznivých poměrů sama povaha minulosti slovenské vysvětluje chudobu toho, co se o ní vědělo a psalo. Vytýká se často dějepisu, že se zabývá hlavně jen dějinami králů a vládnoucích tříd, nedbaje osudů prostého lidu, že zaznamenává namnoze jen vnější události, zvl. války, a nepoučuje nás o vnitřních poměrech zemí a národů. Bývá v tom někdy dosti pravdy, ale je třeba uznati, že tato vlastnost, tento nedostatek dějepisu má věcný důvod. Dějepis je závislý na svých pramenech, t. j. na písemných a jiných památkách minulosti a tyto prameny znají pro některá období právě skoro jen ony události vnější. A ko-

nec konců vlastním a na venek patrným obsahem dějin jsou přece jen především osudy, proměny a vzájemné styky pevných útvarů politických států, a na jevišti dějin státy zastupují ti, kdo jimi vládnou a je spravují, panovníci a třídy obdařené politickými právy. „Dějiny ve vyšším a pravém toho slova smyslu“, napsal Palacký v úvodě ke svému životnímu dílu „jen tam vznikají, kde národ duchem pro-citlý a ke společenským účelům ve stát zákony vlastními spojený, svobodnou vůlí s odpory svými zápasí.“ Proti slovům Palackého, jež klasickým způsobem vyjadřují názor jeho doby, možno namítati, že i národ nesvobodný, nežijící ve vlastním státě, má své dějiny, pokud vývojem své kultury a svým životem duchovním liší se od svého okolí, ale jisto jest, že dějiny takového národa zpravidla nezbuzují širšího zájmu a jen těžko dobývají si přístup do historie světové. Proto Slováci, jimž nebylo v minulosti dopřáno „spojiti se vlastními zákony ve stát“, nemohli si dosud vytvořiti dějiny „ve vyšším a pravém toho slova smyslu“. V době velkomoravské byli nějaký čas spolu s Čechy a Moravany samostatným činitelem dějinným, ale potom se stali složkou státu uherského, jehož dějiny takřka pohltily všecken politický život jejich. V rámci říše uherské nezachovalo si Slovensko ani tolik samostatnosti, jako na př. Morava v rámci starého českého státu. Morava byla vždycky vedle Čech zemí samostatnou. Ve starší době mívala své vlastní vladaře, podřízené sice většinou svrchovanosti českého knížete, ale přes to dosti samostatné. A později měla Morava aspoň své vlastní sněmy a zákony, své vlastní nejvyšší úřady a soudy, svá zvláštní práva ústavní. Proto ačkoli se uznávalo, že dějiny Moravy jsou nerozlučnou součástí dějin českých, nepopírala se nikdy možnost zvláštních dějin moravských a je známo, že tyto dějiny moravské byly již několikrát soustavně vyli-

čeny rozsáhlými díly historickými. Poměr Slovenska k Uhrám, slovenských dějin k dějinám uherským byl, jak jsem již jinde pověděl, podstatně jiný. Slovensko nebylo ve státě uherském zvláštní zemí ve smyslu politickém, ani jako celek zvláštním správním územím, nýbrž přímou součástí jednotného správního území uherského. Slovensko nemělo mimo dobu nejstarší vlastních knížat, nemělo vlastního sněmu, vlastních nejvyšších úřadů, vlastních zákonů, vlastního práva, vlastní ústavy, nemělo ovšem také po staletí jako celek samostatných osudů, které by na ně byly obracely pozornost ostatního světa. Scházelo mu tedy skoro vše, čím se nejvýrazněji projevuje život národa na poli dějin. Není proto divu, že Slovensko nemohlo vytvořiti ani takových dějin jako Morava, a je jisté, že tato překážka, kotvící v nezměnitelné minulosti Slovenska, bude i za změněných poměrů dnešních na závalu pokusům o samostatné dějiny slovenské.

Ale přes to bylo by nesprávné popírat možnost samostatných dějin slovenských. Není zajisté sporu o tom, že Slovensko po všecken čas svého spojení se státem uherským zachovalo si ve svém vývoji vnitřním mnoho zvláštností, jimiž se vždy lišilo od ostatních částí toho státu. Samo území Slovenska bylo přirozeným celkem odlišným geograficky od ostatního Uherska, a ještě větší byla národnostní a jazyková odlišnost jeho domorodého obyvatelstva od vládnoucího národa maďarského. Obě tyto okolnosti, dávající Slovensku zvláštní postavení uvnitř kulturního světa uherského, zblížovala je s kulturním světem českým. Přes svou politickou příslušnost k Uhersku bylo Slovensko svým životem kulturním namnoze bližší Čechům než Maďarům. K zachování a posílení toho stavu přispěly velmi mocně samy události tak v XV. stol. pobyt českých husitů na Slovensku, ve stol. XVI. a XVII. pak odloučení

Slovenska od Uher opanovaných Turky a jeho spojení se zeměmi českými pod vládou společného rodu panovnického. Tak se stalo, že Slovensko, ačkoli právně a politicky splývalo se státem uherským a v něm pro ostatní svět takřka zanikalo, přece uvnitř žilo svým vlastním životem a tomuto životu právě onen neustávající tichý a ostatním světem skoro nepozorovaný zápas kulturních vlivů uher-ských (nikoli jen maďarských) a českých (zase nejen národnostně českých, nýbrž na př. českoněmeckých) dodával zvláštního rázu. Moderní dějepis, všímající si s takovým porozuměním vnitřního života národů, může právě vy-psání toho svérázného kulturního života na Slovensku učiniti hlavním obsahem samostatných dějin slovenských. Nepochybuji, že bude to obsah velmi bohatý, zajímavý a významný. Svědčí o tom již hojné výsledky dosavadního studia slovenské minulosti starší a novější, nyní zvláště zásluhou mladé university bratislavské tak utěšeně se rozvíjejícího. Ale to jsou teprve skromné třeba svrchovaně záslužné začátky, neboť práce, kterou bude třeba teprve vykonati, jest ohromná. Historikům slovenským nabízejí se tu badatelské úkoly veliké a nesnadné, ale zároveň krásné a vděčné, neboť všude očekává je tu kořist bohatá a překvapující, všude kyne jim možnost nových a cenných objevů, které bývají nejsladší odměnou úsilí badatelova. V tom bude je podporovati právě chudost dosavadního odborného studia dějin slovenských, neboť budou vzdělávati půdu takřka panenskou, budou teprve zalidňovati pustá téměř století slovenské minulosti.

Bohužel vědecký dějzpyt nemůže vždy jen zalidňovat staletí, nýbrž bývá často nucen je také vylidňovat, nemůže jen objevovati skryté poklady minulosti, nýbrž někdy bývá také jeho povinností bráti národnímu přesvědčení poklady domnělé. Zakusili jsme toho do syta s českými dě-

jinami. Zakladatel našeho moderního dějzpytu Gelasius Dobner získal si největší zásluhu tím, že „učinil konec lhaní“ (mentiendi finem fecit). Očistil totiž nejstarší dějiny české od lží a smyšlenek, kterými je byli „zalidnili“ starší dějepiscové čeští, Hájek, Balbín a j. Protože tyto starší smyšlenky staly se z valné části duchovním majetkem českého národa, a někdy i jeho radostí a chloubou v dobách utrpení, způsobila mu střizlivá kritičnost G. Dobnera a jeho následníků mnohou bolest a narazila proto ne- jednou na jeho odpor. Potomní romantismus, jehož nesmírný význam v našem národním obrození obecně se uznává, pokusil se s velikou odvahou a na čas také s neobyčejným zdarem, obohatiti nejstarší minulost českou umělou výrobou vzácných památek domněle starobylých. Nejznámější z nich, proslulé rukopisy královovský a zelenohorský, staly se národu pracně se probíjejícímu k novému životu nejen mocnou posilou v jeho těžkém zápase, nejen útěchou v jeho bídě a v jeho zklamáních, nýbrž i předmětem zbožné téměř úcty a lásky. Sám jsem ještě zažil, jak se vlastenečtví mužové z generace našich otců opíjeli básnickou krásou podvržených rukopisů, jak je uchvacoval národní žár jejich veršů, a sám jsem se ještě ve škole učil ctíti v těchto podvrzích nejvzácnější památku starého českého písemnictví, nejpádňější svědectví o vysoké úrovni jeho vzdělanosti již na počátku jeho dějin. A tohoto pokladu donutila nás zřící se přísná věda, která v boji za dosažením svého nejvyššího cíle, čisté pravdy, nesmí se lekati překážek ani obětí. Je známo, jak tuhé boje bylo sváděti vědě, než plného vítězství dobylo poznání, že ony domněle starobylé památky národní jsou umělý výtvor doby našeho obrození, že tedy jako svědectví o naší nejstarší minulosti jsou zhola bez ceny. Bylo tehdy u nás mnoho lidí, jinak čestných a vlastenecky smýšlejících,

kteří nevděčné úsilí o vítězství bolestné pravdy prohlášovali za zločin na národě a ač snad v životě soukromém nebyli schopni jakéhokoli podvodu nebo lži, neostýchali se hlásati, že prospěch národa vyžaduje pokračovati ve zbožném podvodu, k němuž se dali svěsti jeho pobloudilí předkové. Tento pošetilý a zvrácený názor nemohl ovšem trvale odolati vše přemáhající síle pravdy. Již dávno jsme oželeli ztrátu falešných pokladů a vidíme, že nám nijak neuškodila. Naopak přispěla k očistě našeho národního života a naší představy o vlastní minulosti a stala se podnětem k správnému chápání a oceňování opravdu velikých a ry-
zích hodnot, jež jsou obsaženy v našich dějinách.

Ale nebyla to jen víra v oba slavné rukopisy, co jsme byli nuceni obětovati pokroku historické vědy. Menších bolestí, které nám způsobil, je nemálo. S pohnutím čítávali jsme u Palackého a jinde, vlastní líčení rytířského knížete českého Břetislava, jak k slzám jej dojal pohled na trosky pamatného Velehradu, ale nelítostná věda nás poučila, že toto dojemné líčení je pouhý výmysl moderního padělatele přemnohých a na pohled právě nejstarších a nejvýznamnějších listin českých. Podobně donutila nás historická kritika rozloučiti se s představou, že veliký a nešťastný král Přemysl Otakar II. první skvěle vyslovil myšlenku slovanské vzájemnosti, když dokázala, že vzletný manifest dovolávající se jeho jménem pomoci polských knížat proti „nenasytné hltavosti Němců“ nikdy nevyšel z Přemyslovy kanceláře, jsa jen literárním výtvozem vlašského učitele retoriky, jenž tehdy působil v Praze. A krásná illuse o českosti intimního rodinného života „otce vlasti“ císaře Karla IV. utrpěla povážlivý otřes vědeckým zjištěním, že domnělý jeho dar císařovně Alžbětě, ozdobný pas s českým nápisem, tklivě vyjadřujícím lásku císařovu k jeho choti, vznikl teprve asi o sto let později.

Uvedl jsem těchto několik příkladů bořivé činnosti vědeckého dějezpytu, jež bylo by možno značně rozmnožiti, poněvadž bych si přál, aby se naši milí bratři slovenští, přemýšlející o nich, připravili, že vědecký výzkum slovenských dějin jim nejen mnoho **dá**, nýbrž také leccos jim **vezme**, leccos co snad jim dosud bylo a je drahé a s čím se proto neradi budou loučit. Ani na Slovensku nepůjde to asi bez bojů vášnivých a bolestných, bez nichž vědecká pravda zřídka dobývá vítězství. Netřeba se jich obávati, neboť konec konců užitek z nich bude jistě mnohem větší, než dočasná škoda, kterou snad tu a tam způsobil. Toto přesvědčení utvrzuje v nás zkušenost, které jsme v tom nabyli v Čechách. Ale bylo by si velmi přáti, aby tato zkušenost působila prospěšně na podobné, patrně neodvratné boje na Slovensku aspoň tak, že by jejich účastníky zdržovala od vzájemného osočování, podezírání, osobního snižování a ode všech jiných ošklivých zjevů, jimiž tak smutně se vyznamenal boj o domněle staročeské rukopisy. K obhájení vědecké **pravdy**, není třeba takových zbraní a vědecký **omyl** se jimi trvale neubrání.

Ostatně netřeba se obávati, že by vědecké spory o slovenskou minulost mohly nabýti příliš velikého rozsahu. Ze vzpomenuť již chudoby dosavadních vědomostí o ní vyplývá, že tu je a bude celkem málo látky k vážným sporům, že slovenský dějezpyt nebude míti ani zdaleka tolik práce s „vyliďňováním staletí“, t. j. s očišťováním slovenských dějin od lží, výmyslů a omylů, nakupených v minulosti, jako měl dějezpyt český. Slovenský dějezpyt jistě bude mnohem více stavěti než bořiti, mnohem více dávatí než bráti. A pokud přece bude bořit a brát, budou to nejen zbožné omyly staršího domácího nýbrž rozličné fikce vědy maďarské Slováckům nepříznivé. Chtít, aby se věda takových omylů a fikcí vůbec nedotýkala ze strachu, že by tu a

tam vzbudila nelibost a snad i hněv, bylo by velmi ne-
správné. Vědecký ruch na Slovensku by se tím zcela ochromil, všechn duchovní život by churavěl a sporům by se
konec konců přece neušlo.

Vědecký dějezpýt a dějepís osvobozeného Slovenska
nebudou se zajisté zabývat toliko dějinami vlastního ná-
rodního území slovenského a lidu na něm usedlého. Jejich
důležitým úkolem bude také uvéstí tyto slovenské dějiny
v užším smysle v náležitý poměr jednak k dějinám uher-
ským, jejichž takřka nerozlučnou součástí se většinou do-
sud jevíly, jednak k dějinám českým, k nimž je vedle čet-
ných odvěkých svazků, přirozených a proto mocných ale
dosud namnoze přezíraných, připoutal vznik společného
státu československého. Dějinná skutečnost, že Slovensko
po staletí žilo a se vyvíjelo v rámci státního útvaru uher-
ského, že se řídilo právy a zákony toho státu a podléhalo
politickým a kulturním vlivům národa, který ve státě tom
panoval, nepominula ani šťastným převratem poměrů po-
litických. Slovenské dějiny proto ani teď nebude možno
pěstovatí bez souvislosti s dějinami uherskými. Minulým
poměrům a událostem na Slovensku není možno rozumětí
bez důkladné znalosti bývalých poměrů a událostí uher-
ských. Bude proto i nyní důležitým úkolem slovenské hi-
storiografie studovatí soustavně a důkladně dějiny uher-
ské, všímátí si všech pokroků vědeckého bádání o nich a
věnovatí bedlivou pozornost zejména historickému písem-
nictví maďarskému. Maďarská věda historická má jistě
mnoho nedostatků, mnoho slabých stránek a s našeho hle-
diska nejvíce možno jí vytýkatí, že často příliš ochotně —
ač namnoze snad i bezděky — přizpůsobovala historické
skutečnosti smělým politickým cílům svého národa. Ale
bylo by bláhové pro tyto nedostatky přezíratí při studiu
dějin slovenských maďarské písemnictví historické vůbec,

odvracetí se domýšlivě od tohoto bohatého, třeba zhusta
valně zkaleného zdroje poučení o slovenské minulosti.
Soustavný zřetel k dějinám uherským a k maďarské histo-
riografii mohl by ovšem v sobě skrývatí nebezpečí, že se
slovanská historiografie nevymaní v pojímání dějin slo-
venských ze závislosti na historiografii maďarské, mno-
hem starší a proto též mnohem vyvinutější a pokročilejší.
Tomuto nebezpečí však nelze čelit ani prostým nedbáním
historické vědy maďarské, ani pohodlným odbýváním je-
jích tvrzení a názorů, jako by byly šmahem nesprávné. Za
to opravdu účinnými zbraněmi proti němu budou doko-
nalá odborná vyškolenost slovenských historiků, pilné
svědomité a kritické studium bezpečných svědectví histo-
rických a střízlivá věcnost v jejich výkladu a užívání.

Proti jednostrannému vlivu historiografie maďarské
může se slovenské dějepísectví s prospěchem opíratí o hi-
storiografii českou. I kdybychom nebyli jenom dvojí větví
téhož národního kmene, byla by skutečnost, že nyní žijeme
ve svém vlastním společném státě dostatečným důvodem,
abychom usílovali o důvěrné zblížení dějezpýtu a dějepísu
slovenského s dějezpýtem a dějepísem českým, o vytvoření
společného dějezpýtu a dějepísu československého.

Je známo, kolik úsilí se věnovalo ve starém Rakousku
myšlenke společných říšských dějin rakouských, jak hor-
livě se pracovalo o vytvoření společné rakouské historio-
grafie. A nelze upřít, že se v tom dosáhlo podstatných
úspěchů, ačkoli tomu překážela vnitřní nesourodost jed-
notlivých složek staré říše a hluboký odpor některých
proti společnému státnímu celku. Ačkoli mezi staršími
dějinami českými, rakouskými a uherskými — do r. 1526
— nebylo vnitřní souvislosti, žádalo se, abychom my, Če-
chové, i tyto starší dějiny rakouské a uherské studovali
velmi podrobně a my jsme se tomu ani nezpírali, uznáva-

jíce důležitost důkladné znalosti dějinného vývoje těch, s nimiž jsme volky nevolky žili pod střešou společného státu. Ano právě naši lidé (Tomek, Gindely) vydatně pomáhali vytvořiti metodu společného dějepisu rakouského, snažíce se, aby stejnoměrně přihlížel ke všem základním složkám bývalé monarchie a tedy dopřával náležitého místa také dějinám českým. Toto hledisko přijali mnozí němečtí historikové starého Rakouska, kdežto Maďaři i v tomto oboru byli — sotva na svůj trvalý prospěch — rozhodnými separatisty. Jako jsme my Čechové, ve starém Rakousku pěstovali vedle dějin českých dějiny rakouské — a jsem přesvědčen, že to bylo velmi rozumné — tak zajisté budou slovenští historikové zároveň s dějinami slovenskými pěstovati také dějiny československé, t. j. dějiny celého našeho státu. Budou to činit tím spíše, že vnitřní, přirozená souvislost dějin slovenských s dějinami ostatních částí našeho státu je mnohem těsnější než byla souvislost dějin českých s dějinami rakouskými. Čechy a Rakousy nebyly si ve starší době, před r. 1526, vnitřně o nic bližší než kterékoli jiné země spolu sousedící, než ná př. Čechy a Bavorsy, Čechy a Uhry, Čechy a Polsko. Ba spíše naopak byly starší dějiny české příbuznější dějinám uherským a zvláště polským než dějinám rakouským. A také po r. 1526 vnitřní splývání dějin českých s rakouskými postupovalo jen pomalu a přes všechno houževnaté úsilí vídeňského centralismu nikdy se docela neuskutečnilo. Docela jiný je poměr mezi dějinami českými a slovenskými. Tu hned na začátku je přirozená jednota národní i státní, jednota, která potom bohužel sice byla násilně roztržena, ale v dějinách obou rozloučených větví našeho národu i v jejich národním povědomí zanechala hluboké stopy. Dotkl jsem se již toho, že Slovensko i po svém odloučení od státního společenství s Čechy a Moravany, po svém

spojení s královstvím uherským, zachovalo si v přemnohých oborech těsnou kulturně-politickou souvislost se státem českým a tím podstatnou odlišnost od ostatních částí státu uherského. Státní hranice československé nedovedly zamezit, aby se „veliké kulturní vlny“, (podle slov Chaloupeckého), nepřevalovaly plnou silou z Čech na Slovensko, zatím co ostatní Uhersko zasahovaly jen povrchně a opožděně. Středověké Slovensko bylo nejen geograficky a národopisně, nýbrž i svými poměry kulturními, hospodářskými a právními jistě mnohem bližší zemím českým než ostatnímu Uhersku. A po r. 1526, kdy na dvě stě let téměř právě jenom slovenská část království uherského uznávala panství habsburské, zatím co ostatní kraje uherské od něho byly odtrženy, bylo i politické spojení Slovenska se zeměmi českými těsnější než s ostatními kraji uherskými, čímž se ovšem posilňovala i kulturní souvislost mezi Čechami a Slovenskem.

Teprve v XVIII. a XIX. stol. odcizovalo se Slovensko politicky i kulturně stále více zemím českým, podléhající výbojnému hungarismu, z něhož, jak se zdálo, vedla cesta neodvratně k assimilaci s živlem maďarským, k úplnému duchovnímu i jazykovému pomadžarštění. Toto strašné nebezpečí odvrátil převrat z r. 1918, který spojiv nás v jediný svobodný stát, položil také pevný základ také k našemu dalšímu společnému vývoji kulturnímu.

Rokem 1918 dějiny české a slovenské splynuly v jedno, aby bohda již nikdy se nerozešly. Tím se arci nezměnila naše dřívější minulost, ale změnily se podstatně možnosti a podmínky jejího studia. Nic již nepřekáží, aby se čeští historikové nezabývali co nejušilovněji dějinami slovenskými a historikové slovenští dějinami českými, aby Čechové nepokládali dějiny slovenské, Slováci dějiny české za kus svých dějin vlastních. Je to veliké obohacení histo-

riografie české i slovenské, je to však i nesmírný zisk národní a politický. Seznamující se spolehlivě jedni s minulostí druhých, přilneme k ní jako k minulosti své a sbližíme se tím duchovně, třeba bychom si zachovávali vedle jiných zvláštností kmenových i odlišné tu a tam vzpomínky a tradice dějinné. Ani v tomto oboru jednota státní a národní neznamena zapírání nebo zastírání toho, čím se od sebe lišíme, a co dává našemu národnímu životu půvař rozmanitosti.

Historiografie slovenská i když se bude zabývatí především dějinami vlastního území slovenského a jeho obyvatelstva, bude tím zároveň pracovatí o dějepise československém, jehož předmětem jsou a budou dějiny všech složek našeho národa a státu. Bude-li slovenská historiografie své úkoly plnití svědomitě a správně, zjedná si nesmrtelné zásluhy jak o Slovensko a Slováky, tak o celý náš národ a o náš společný stát.

Ve „Sbírcce přednášek a rozprav
Extense university Komenského v Bratislavě“
vyšlo, pokud se týče v nejbližší době vyjde:

- *Svazek 1.: Prof. Dr. Richard **Horna**: Hranice republiky československé ve světle historie.
- Svazek 2.: Prof. Dr. Mil. **Weingart**: Slovanská vzájemnost.
- Svazek 3.: Prof. Dr. Dobrosl. **Orel**: Smetana a Slovensko.
- *Svazek 4.: Prof. Dr. Karel **Laštovka**: Vývoj organizace veřejné správy v republice československé.
- Svazek 5.: Prof. Dr. Richard **Horna**: Náš spor o Javorinu.
- Svazek 6.: Lektor Dr. J. **Hofmann**: Organizace ochrany památek na Slovensku.
- *Svazek 7.: Prof. Dr. M. **Weingart**: Sto knih slavistových.
- *Svazek 8.: Prof. Dr. Kamil **Krofta**: O úkolech slovenské historiografie.
- *Svazek 9.: Soukr. docent Dr. Ant. **Basch**: Měnová reforma v Německu.

*) označené svazky již vyšly.